

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 27. avgust 2025

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Identiteta in kultura**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ materialne ♦ duhovne 	
	1	♦ umetniškega	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ jezik	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ zmožnost komuniciranja s pomočjo jezikovnih znakov ♦ oralni simbolni sistem ♦ živalski sistemi sporazumevanja niso naučeni, in ker so nagoni, so razumljivi celotni vrsti, ljudje pa se moramo jezika druge kulture naučiti ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ sporazumevalna ♦ identifikacijska ♦ povezovalna 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ Formalne norme so zapisane, posebej oblikovane ter sprejete v različnih državnih in drugih institucijah.	
	1	♦ Neformalne norme nastajajo spontano in so rezultat različnih neformalnih dogovorov.	
	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ razlika je v zapisu ♦ razlika je v pravni podlagi formalnih norm ♦ razlika je v vrstah in izvajalcih sankcij ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	♦ difuzija kulture	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	♦ izumljanje (invencija)	
	1	♦ odkritja	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	ena od: <ul style="list-style-type: none">♦ preprečevanje prevladovanja posameznih večjih/močnejših/bogatejših kultur na račun manjših/šibkejših/revnejših♦ preprečevanje izgube (kulturne) identitete manjših skupnosti♦ spodbujanje medsebojnega razumevanja♦ preprečevanje kulturne homogenizacije ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	2	♦ Nekritična toleranca do različnih zelo skrajnih kulturnih praks, ki so v nasprotju s temeljnimi človekovimi pravicami.	

2. Družbene različnosti in neenakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ ekonomsko stanje/ekonomski status	
	2	♦ premoženje/imetje (proizvajalna sredstva, različne nepremičnine ...) ♦ dohodek	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ družbena moč ♦ družbeni ugled/prestiž	Za obe pravilni rešitvi 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ samoreprodukcija/samorekrutacija elite	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	1	♦ o razredih/razredni obliki slojevitosti	
	1	♦ odprt	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ možnost posameznika ali posameznice, da spremeni svoj družbeni status/možnost prehoda iz sloja v sloj	
	1	♦ medgeneracijska/intergeneracijska družbena gibljivost	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	♦ družinski izvor/družinsko poreklo/socialno-ekonomski status družine	
	2	♦ družbeni status, ki je določen že vnaprej z značilnostmi oziroma lastnostmi, na katere posameznik ne more vplivati	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	♦ statusni simboli	
	1	dve od: ♦ materialne dobrine ♦ vedenje ♦ načini komuniciranja ♦ preživljanje prostega časa ♦ socialno omrežje ...	Za dva različna primera 1 točka.
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ o relativni revščini	
	2	♦ Ljudje nimajo dovolj virov, da bi si zagotovili dobrine in storitve, ki v neki družbi na dani stopnji gospodarske razvitosti veljajo za samoumevne/ne morejo si zagotoviti vsaj minimalno sprejemljivega načina življenja ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	1	ena od: ♦ teorija subkulture revščine ♦ teorija situacijske prisile ♦ konfliktne teorije ♦ razlage/teorije o družbeni funkcionalnosti revščine	
	2	pojasnitev ene od navedenih teorij: ♦ teorija subkulture revščine: Revni izoblikujejo posebne življenjske vzorce, vrednote in norme (vdanost v usodo, občutek nemoči, manjvrednosti in odvisnosti, usmerjenost v trenutno zadovoljevanje potreb ...). Ti se prenašajo iz generacije v generacijo in preprečujejo izstop iz kroga revščine. ♦ teorija situacijske prisile: Revni ljudje opravljajo slabo plačana, neugledna, rutinska dela, zato imajo do dela negativen odnos, usmerjeni so v trenutno zadovoljevanje potreb, ker so njihovi dohodki premajhni, da bi varčevali za doseganje ciljev v prihodnosti ... ♦ konfliktne teorije: Revščina je družbeni problem, ki izhaja iz družbene slojevitosti, je nujen proizvod kapitalističnega sistema ... ♦ razlage o družbeni funkcionalnosti revščine: Obstoje revščine priskrbi ljudi, ki so prisiljeni opravljati slabo plačana, neugledna dela, revščina ustvarja delovna mesta za ljudi, ki se ukvarjajo z revnimi ...	Dve točki za vključitev dveh značilnosti izbrane teorije.
Skupaj	3		

3. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ A	
	2	♦ Ta potreba je bila utemeljena z religiozno zahtevo, da verniki sami berejo sveta besedila.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	3	tri od: ♦ industrializacija ♦ urbanizacija ♦ demokratizacija ♦ oblikovanje nacionalnih držav ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	3	♦ šola je dejavnik družbene integracije ♦ šola je dejavnik (sekundarne) socializacije ♦ šola prenaša znanja in spretnosti, ki so povezani s poklicem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	♦ to pomeni, da se v šoli vse obravnava enako ♦ ne glede na razredni, etnični, rasni, verski izvor ali kakšno drugo osebno okoliščino posameznika	
	2	ena od: ♦ tako se lahko uresničuje meritokracija ♦ tako se lahko uresničujeta vrednoti dosežka in enakih možnosti	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ represivnih	
	1	♦ ideoloških	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	3	♦ C ♦ B ♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	1	♦ restriktivni/omejen	
	1	♦ elaborirani/dodelan	
Skupaj	2		

4. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	2	♦ Upoštevanje religijskih norm v vsakdanjem življenju pri prehranjevanju, oblačenju, spolnosti ipd.	
	1	♦ navedba konkretnega primera	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	3	tri od: ♦ religijska doktrina pomeni poučevanje oziroma verski nauk ♦ je intelektualna oziroma filozofska razčlenitev religijskega nauka ♦ značilnosti doktrine so temeljne trditve oz. dogme ♦ religijska razlaga mitov, zgodb in trditev ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	2	♦ Religija je s predstavami o onostranskem življenju dopolnilo in nadomestek za tostransko trpljenje.	
	1	♦ primer: tolažba, zagovarjanje pravih vrednot, obljuba nebes ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ sekta	
	1	♦ kult	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	dve od: ♦ etnične religije so oblikovane po meri ljudstva, plemena, naroda ♦ pripadniki menijo, da religija ni primerna za druge ♦ ne kaže teženj po širitvi ...	
	1	ena od: ♦ šintoizem ♦ judaizem ♦ hinduizem ♦ plemenske religije ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ sekularizacija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	3	tri od: ♦ oživljanje ljudske religioznosti ♦ nova religijska gibanja ♦ sekularna religija ♦ civilna religija ♦ verski fundamentalizem	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo pojem države. ♦ Opredelijo in opišejo pravno državo: <ul style="list-style-type: none"> – država sprejema zakone, ki veljajo enako za vse (enakost pred zakonom), – vsak posameznik ima temeljne in neodtujljive pravice, – tudi država je pravno omejena, podrejena zakonu, – uveljavljanje racionalne (legalne) oblasti ... ♦ Opredelijo in opišejo demokratično državo: <ul style="list-style-type: none"> – državna oblast je izvoljena in zamenljiva (neposredne svobodne volitve), – priznana je raznovrstnost družbenih interesov (pravica do političnega združevanja), – možnost neposrednega odločanja (referendum in plebiscit), – posredna oziroma predstavniška demokracija (parlamentarne volitve, na katerih odločitve sprejemajo demokratično izvoljeni predstavniki ljudstva) ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Ugotavljajo spremembe: <ul style="list-style-type: none"> – izgublja se pomen formalizirane zakonske zveze (manj porok, več razvez), – več je enostarševskih družin, – več je reorganiziranih družin, – značilen je pozen prehod v starševstvo, – upadanje rodnosti, – različne družinske oblike ... ♦ V odgovor vključijo dva od socioloških pogledov na družino in spreminjanje družinskega življenja (npr. poglede Talcotta Parsonsa, Petra in Brigitte Berger, feministične razlage, neomarksistične poglede ...). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo pojem družbeni nadzor. ♦ Predstavijo značilnosti formalnega družbenega nadzora (uradni, državni nadzor, formalne norme, institucije, ki izvajajo nadzor, formalne sankcije ...). ♦ Predstavijo značilnosti neformalnega družbenega nadzora (panopticism, neformalne sankcije ...). ♦ Razpravljajo o pomenu in vlogi formalnega in neformalnega družbenega nadzora. ♦ Razpravljajo o dilemah kaznovanja – resocializacija v zaporu ne daje želenih rezultatov, stigmatizacija, iskanje alternativnih oblik kaznovanja, zavzemanje za še strožje oblike kaznovanja. ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelijo množično komuniciranje (namenjeno je velikemu, heterogenemu in anonimnemu občinstvu, je javno, hitro in minljivo, večinoma je enosmerno ...). ♦ Navedejo vrste množičnih medijev (tisk, radio, televizija, nove komunikacijske tehnologije ...). ♦ Razpravljajo o funkcijah množičnih medijev (informativni, socializacijski, interpretacijski, zabavni). ♦ Razpravljajo o različnih teorijah in pristopih pri raziskovanju učinkov množičnih medijev (teorija hipodermične igle, raziskovanje moči občinstva, delovanje medijev na občinstvo v družbenem kontekstu ...). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Pojasnijo povezanost individualizacije in koncepta zdravega življenjskega sloga. ♦ Razložijo vzroke (neoliberalizem in težave javnih zdravstvenih sistemov). ♦ Nakažejo povezavo med razrednim položajem in zdravjem. 	

Skupno število točk IP 2: 40